

1. Väidetakse, et ajalooühtlased naasevat farsina. Võib-olla ka ajaloolised isikud. Need mõlemad valisid endale sama nn. esinejanime. Juba nooruses olid mässajad ja kehtiva korra vastased. Sündinud on nad erinevatel maakera pooltel 109 aastase vahega. Vanemat kartis enamus maailma elanikest, teist aga vaid räpamuusika vastased. **Millist nn. oma valitud nime mõlemad isikud kandsid?**
2. Paar aastat tagasi ilmus eesti keeles tuntud sõjamehe mälestus- ja õpperaamat „Jalavägi ründab. Elamus ja kogemus“. **Kes on see I** ilmasõjas isikliku kaevikukogemuse saanud ja hiljem ümber orienteerunud Wehrmachi kõrge **ohvitser?**
3. Ta sündis Niederwaldi külakeses Rhône`i orus Šveitsis, samal ajal oli tema tulevane südamesõber ja prantsuse kokakunsti isa Auguste Escoffier juba neljane. Viieselt sai väike César aru, et vastikuid veiseid ta karjatama ei hakka. Koolis polnud ta eriti oivik, kuid sai mägiküla parima võimaliku hariduse (omandas peale kohaliku murde ka saksa ja prantsuse keele!). Isa maksis 300 franki, et poiss saaks veinikelnari õpilaseks, kuid aasta hiljem löödi andetuks tunnistatud noormees kohalt minema. Pettunud César suundus Pariisi abikelnariks ning ülendati lõpuks kelnariks. Edasine elu viis teda Viinis ja Nizzas kokku Wilhelm I, Bismarcki, Vene keisriperekonnaga ning paljude teiste tuntustega. Oma nime põlistas ta 1. juunil 1898 Pariisis Place Vendôme`il. **Kes?**
4. Tema elulugu kirjeldades lisab Ralf Parve, et tegemist on suurepärase följetonistiga: „Naerdes välja inimeste pisinõrkusi, nendes pesitsevaid igandeid, väiklust, piiratust, egoismi ja isikliku kasusaamise huvisid, parodeerib kirjanik ühtlasi väga värvikalt niisuguste kihtide tookordset spetsiifilist, tõlkes peaaegu edasiandmatut kõnemaneeeri, kus nepi-aegne tänavakeel seguneb kantseleiliku terminoloogia ja fraseoloogiaga, omandades sel moel iselaadse komismi“. Kirjaniku suuremad ja paraku vähem hinnatud on dokumentaalsed teosed „Kerenski“ ja „Tarass Ševtšenko“. Kes on see Staliniga „vägikaigast vedanud“ **kirjamees** (1895- 1958), kelle mahukaim eesti keelne satiirikogu on „Maga kiiremini“?
5. **Kes on see härra pildil?**

6. Selle I Ilmasõja ajal kujunenud kunstivoolu 1918. aastal avaldatud manifest kuulutas „ uut reaalsust“ ning siunas ekspressioniste ajale „sentimentaalse vastupanu“ osutamises. Liikumise nimetus kujunes Hans Arpi juhulikult prantsuse keelsest sõnastikust leitud sõnast, mis tähendab hobusekronu või ka kepphobust. Tuntumad nimed selles seltskonnas on veel Marcel Duchamp, Francis Picabia ning Hannah Höch. **Mis nime kannab see „sürrealismi eelkäija“?**
7. Ametlikult sai ta 2013. aasta 10. septembril 80- aastaseks, ehkki ta oma vanust kiivalt varjab. Isa – kondenspiima vabriku omanik - oli pärit Vladivostokist , ema Berliinist ja tal on 2 vanemat õde. Tegutsenud kunstniku, fotograafi ja disainerina – viimasel alal saavutaski maailmakuulsuse poole sajandi eest ja lõi 40 aasta eest omanimelise firma. 2002. aastal kavandas kostüümid ooperi „Carmen“ järgede jaoks filmis *Callas Forever*. Aastal 2004 disainis ta mõned esinemiskostüümid Madonnale tema maailmaturnee *Re-Invention* jaoks ning hiljem ka Kylie Minoge' ile *Showgirl* maailmaturnee tarvis, personaalselt fotografeeris Mariah Carey't ajakirja *V* kaane jaoks. 2008.a. esitletud videomängus „Grand Theft Auto IV“ on tema häälega fiktiivse raadiojaama K109 moderaator. Viimasel hooajal „lõi laineid“ moekollektsioon, mille ta kavandas oma kassile. **Kes?**
8. Oleme harjunud, et Vana-Kreeka ja Rooma teatrid olid suured ja taevale avatud amfiteatrid. Siiski püstitati seal üsna sageli ka katusega väiksemaid teatri- ja kontserdihooneid. **Kuidas neid nimetatakse?**
9. **Mille poolest** on maailma **kunstiloos tähtis** Karakalpaki AV pealinn Nukus?
10. **Kunstnik?**

Söömaaeg

Sõjapõgenikud

Ahvimäng

Üksinda teiste seas

11. See vana Lõuna– Saksamaa krahvisugu kannab praegust, samanimelise kindluse nime 1115. aastast. Sellest suguvõsast olid ka Rootsi kuningad- kolm Karli aastatel 1654- 1718, kolm Saksa- Rooma keisrit ning pärast selle riigi likvideerimist 1806. aastal sai 112 aastaks suguvõsa pärusalaks Baieri kuningriik. **Mis nime kannab see iidne krahvisugu,** mille esindajad on eelneva hulgas istunud ka Ungari, Taani- Norra- Rootsi ning Kreeka kuningatroonil?
12. Selle Nobeli keemiaauhinna laureaadi (1988) saavutuste nimistusse kuuluvad koostöös J. Bachi ja G. Hitchinsiga valminud ning tänapäeval laialdaselt kasutatavad efektiivsed leukeemia, podagra, herpes ja autimmuunhaiguste ravimid (allopurinool, aciclovir jt.) ning osalemine esimese AIDS-i ravimi loomisel. Selle juudi päritolu naisteadlase perekonnanimi langeb kokku ühe Eesti enamtuntud ettevõtte nimega. **Kes?**
13. See teravmeelne kangelane seikleb 2007. aastast telekanaleis, 2015.a. alustab oma kinokarjääri. Selleks puhuks püstitatakse Londoni ja Bristol'i ümbruse käidavatesse kohtadesse enam kui 100 tegelaskuju skulptuuri, mis UK haigete laste toetuseks oksjoneil maha müüakse. **Kes on see kangelane?**
14. **Kes on fotol ?**

15. **Helilooja?**

VÄNDRA 2014

16. 1910. aastal Riias asutatud BAAC oli elitaarne klubi, millesse kuulus ka edukamat lihtrahvast, näiteks juudisoost insener Eugen Feitelberg ja tehase Mootor kaasomanik Theodor Kalep. Klubi korraldas kolmel korral oma ajastu suurüritust, millest viimase lõppu tumestas Ilmasõja algus. **Mis sündmus? NB! Täpne nimetus annab 2 punkti!**
17. Sellel „ürituse ühispildil“ on teiste hulgas ka Joaquim Lobo da Silva, Carl Löwenhielm, Jaques Dupin, Pedro de Sousa, Charles Stewart, Friedrich von Gentz, Gustav Ernst von Stackelberg, William Schaw Cathcart, Pedro Gómes Labrador, Andrei Razumovski, Emmerich Joseph, Richard Le Poer Trench, Karl Robert Nesselrode, Friedrich Wilhelm Christian Karl Ferdinand von Humboldt ning Karl August von Hardenberg. **Mis üritus see oli?**
18. Hansa Liit sõdis kollektiivselt mitmel korral tugeva vastasega (Taani, Prantsusmaa, vitaalivendadest piraadid, Poola), samas välditi relvakonflikte oma liikmeslinnade vahel. Siiski puhkes esimene sedalaadi konflikt 1559. aastal ning ähvardas paisuda meresõjaks. **Millised hansalinnad tülitsevad?**
19. See linn on asutatud samal aastal kui Väandra. 18. sajandi keskel oli ta Ameerikas suuruselt 3. , 19. sajandil kutsuti Antillide Pariisiks ja enne Teist Maailmasõda oli ta sissetulek suurem kui Las Vegasel. 2012. a. elas seal 2,1 miljonit inimest. **Mis linn?**
20. Teise maailmasõja eelseil aastail tegutses Tallinnas salaselts „Elbumus“, kelle tegevuse lõppeesmärgiks oli Euroopa - Vana Maailma surnud seisust väljatoomine. **Keda selts ühendas ehk keda ta Euroopas ühendada tahtis?**

21. See igihaljas lehtpuu pärineb Väike- Aasiast ja Vahemeremaade idaosast. Elab kuni 100 aastat. Kevadeti, puu õitsemissajal, on saludes meeldiv, iseloomulik lõhn. Kokanduses ja (rahva)meditsiinis kasutatakse tema kuivatatud vilju ning värskaid või kuivatatud lehti. Õitsvatest noortest võrsetest ja viljadest valmistatakse rasvõli, kuivatatud lehtedest ja okstest eeterlikku õli, mida kasutatakse homöopaatias, veterinaarias ning parfümeerias. Tema õli sisaldab 50% tsineooli ja veel 65 komponenti, sealhulgas P-vitamiini. Rahvapärinus ütleb, et selle puu leht kaitseb erinevate ebameeldivuste ja õnnetusjuhtumite eest ja kui pannes selle lehe raha juurde, tõmbavat ta raha ligi. **Mis puu?**
22. Tsitriin on enamasti kollane või apelsinikarva, ametüst violetne või tumepunane, tiigrisilm kollasest pruunika või rohekani ning mäekristall enamasti läbipaistev. Värvus on tingitud tühisest %-i murdosast lisanditest, **millised on aga nende vääriskivide kaks peamist koostiselementi?**
23. Apelsinid ja apelsinimahl on igapäevane toidukaup. **Kuidas nimetatakse botaaniliselt tema kuni 300 grammist vilja?**
- 24. Millega on tegemist?**
25. Sügisene heinamaa ja **2 lindu. Kes?**

26. Hesiodos nimetab oma „Theogonias“ neist ainult kolme: Brontes, Steropes ja Arges. Hiljem lisandub neile mütoloogilistele tegelastele- Uranose ja Gaia poegadele- veel üks nimi- ..., kelle isaks olevat hoopis Poseidon. **Mis on nende tahumatute jõhkardite nimetus ning milline (tuntuim!) nimi sobib punktiirile?**
27. Plejaadid pole ametlikult küll tähtkuju, kuid oma 9 nähtava tähega on neil kindel koht ka rahvaastronoomias! **Kuidas nimetasid seda tähegruppi meie esivanemad?**
28. Nihitaa´ yá`â;shdi honílóonii,
Nízhì`diyíngó óolzin le`,
Bee nóhólníihii náásgóó k`ee`â yilzhish le`,
Áádóó bee ínínízínii t`áá yá`âshdi át`éego Nahasdza`n bikáa`gi áánílh le`.
See sigri- migri on esimene lause Meie Isa Palvest ühes maailma keerulisemas keeles. Olgu lisatud, et keel põhineb erilisel keerulisel hääldamise süsteemil. **Mis nime see u. 150 000 kõnelejaga keel kannab?**
29. Hüüatus „relvile!“ (mõnes versioonis ka „relvastu!“) on paljudesse maailma keeltesse tulnud itaalia keelsena. **Milline meil üsna sageli kasutatav võõrsõna on sellise algupäraga?**
30. Seitsmekesi Genetsareti järvel kalastades nägid jüngrid Jeesust viimast korda pärast tema ülestõusmist. Pühameestel algul ei näkanud, kuid võttes kuulda kaldal oleva esialgu tundmatu soovitus said nad korraliku loomuse. **Mitu kala neil võrku jäi?** (10% eksimust= 1 p.)

31. Sumerite arvates tegid metsikust barbarist tsiviliseeritud inimese 2 asja (muutust elulaadis). Üks neist oli linnaelu. **Mis oli teine?**
32. Ühe võrratu taimetoidu vanim retsept pärineb XIII sajandist Egiptusest ning praegune populaarseim Damaskusest. Püreeliku konsistentsiga roa peamine koostisosa on kikerhernes, millele sekundeerivad seesamipasta, küüslauk ning laimi- või sidrunimahl. Maitseenüansse arvestamata on see kohaliku lapiksaiaiga serveeritav toit islamimaailmas tõeline lepitusroog- ka juudid peavad seda rahvusroaks! **Mis nime kannab see hõrgutis?**
33. Gastronoomiaguru Andrée Marik kirjutas oma raamatus „Cooking with Cognac“ ühe vaid ametlikus konjakitootmise piirkonnas toota lubatava joogi kohta „Igaüks, kes *pineau*’d on maitsta saanud, on seda kohe paar pudelit ka sõprade jaoks kaasa võtnud.” Selle joogi eestikeelne nimetus koosneb kahe alkohoolse joogi nimest. **Mis on *pineau* ?**
34. Tequilat võib valmistada vaid viies Mehhiko osariigis. Üsna sarnase tehnoloogiaga nn. odavat rahvajooki aga kõikjal kogu riigis. **Mis nime kannab see jook**, mille mõned margid (Benevá; Donaiji; Mineró; Hacienda Sotol; Chichicapa) on ka Eestis letilt leitavad?
35. Rootsi P3 raadiokanal teatas 8. septembril k.a. ühtede aknakardinate tootmise lõpetamisest Rootsis. Ka lubati tagastada raha neile , kes kardinad ostsid ja soovivad need tagastada. **Mis oli nende kardinate tootmise lõpetamise põhjuseks?**

36. **Millise veekogu kallastel on need paigad?** Arbon, Friedrichshafen, Bregenz, Romanshorn, Meersburg, Lindau, Überlingen ja Ludvigshafen. NB! Loomulikult pole see loetelu lõplik.
37. Selle riigi ainukest sisemerd ühendavad ookeaniga laiemad Bungo ja Kii väinad ning üks õige kitsuke väinake. **Mis riigile kuuluvad need väinad?**
38. See Eesti vald moodustati Ida- Virumaal 1992.aastal. Pindala – 109,6 km², rahvaarv ca 400, kellest Eestis sündinuid on 64%. Samas on see üks väheseid valdu, mille elanike arv võrreldes ENSV ajaga on Eesti Vabariigi perioodil kasvanud. Vallakeskuses endas elab 180 inimest. Vallas pole aga ühtegi kooli ja seetõttu käiakse koolis naabervaldades. **Nimetage see vald.**
39. **Mis neid ühendab:** Nõo – 1994/2014; Noarootsi – 1994/2014; Viljandi – 2012; Jõgeva – 2013; Haapsalu – 2013; Tartu – 2015; Pärnu – 2015; Võru – 2015; Jõhvi – 2015 ?

40. Helilooja?

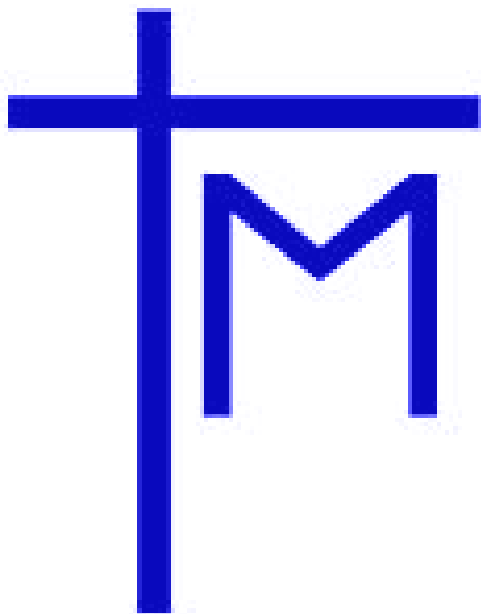

41. Meremehi kutsutakse ka merekarudeks. **Kes on aga merehunt?**

42. **Mis aasta?** (3a. eksimust = 1p.)

- sündisid Siim Kallas, Juhan Viiding, Terry Pratchett, Gerard Depardieu
- Nobeli kirjandusauhinna sai T. S. Eliot, rahupreemiat välja ei antud
- ÜRO juurde loodi Maailma Terviseorganisatsioon
- tutvustati esmakordselt vinüülplaati
- Costa Ricast sai ajaloos esimene riik, kes kaotas sõjaväe
- loodi mitu tänapäeval probleemset riiki Aasias
- Kohtla- Järve – Leningrad gaasijuhtme avamine
- keelustati džässmuusika ja saksofon, Eesti Raadio Džässorkester nimetati ümber estraadiorkestriks
- eestlased asutasid Stockholmis plaadifirma EMP Records

43. **Mis?**

44. 1994.aastal asutatud ajakirja annab välja SA Kultuurileht, Peatoimetajaks on Leelo Tungal ja maskotiks Triibu- Liine. **Mis ajakiri?**

45. See algselt vaimuliku sisuga ladinakeelne mitmehäälne vokaalmuusikaline žanr kujunes välja 13. sajandil Prantsusmaal. Alumine hääl oli klassikaline gregooriuse koraal, ülemistel häältes olid kõigil erinevad tekstid. Aja jooksul aga võeti tekstid hoopis rahvaluulest ning vaimulikust sai ilmalik vokaalmuusika. Seepärast keelati juba sama sajandi lõpul esitamine kirikus ja temast sai haritlaste seltskonnalaul. 15. sajandil jõudis see muusikažanr kirikusse tagasi, kuid kõikides häältes esitati gregooriuse koraali tekste. **Milline vokaalmuusika žanr?**

46. Vanim, ka tänapäeva moodsa tehnoloogia poolt enimkasutatav pärineb flaamlaselt ... aastast 1569. Hiljem on seda proovinud kohendada Karl Mollweide (1805), J. Galli ja A. Peters (1855), John Good (1923) ning Arthur H Robinson (1963). See tõsine geomeetriline probleem ootab siiani lõplikku lahendust! **Millest on jutt ja milline nimi sobib punktiirile?**
47. Eurovisioonil annab peaaegu alati Saksamaa publik Türgi laulule 12 punkti. **Mitu % on ametlikult Saksamaa elanikest türklasi viimase rahvaloenduse andmeil?** (eksimine 1% võrra= 1 p.)
48. Seriaalis ENSV on „maetud“ igasugu juhtivtegelasi. Nende seas juudi päritolu partei- ja riigitegelane Juri Andropov. **Kellena Andropov oma karjääri alustas?**
49. Sõjad toovad alati endaga kaasa šoki – elanikud sõtta astuvatest riikidest kannatavad nii psüühiliselt kui materiaalselt. Seega, ka siis, kui 100 aasta eest juulis 1914 toimus III suurvürstinna Viktoria võidusõit Tartu – Riia said osalejad sõidu lõpupäeval ehmatava uudise, et alanud on Esimene maailmasõda. **Mis oli teine uudis, mis šokeeris autoomanikke?**
50. Kalevipoeg, Talupoeg, Priima, Sume, Põhjalvalgus, Aura, Sära, Endla, Ülo, Kiir, Kirilind, Kullerkupp, Laulupidu jpt. **Millega on tegemist?**

VASTUSED

1. Jossif(Joseph) Stalin. Noorem – Jovan Smith s. 1987 on USA räppar
2. Erwin Rommel
3. César Ritz
4. Mihail Zoštšenko
5. Jüri Arrak <http://kuriosas.blogspot.com/2013/12/studio-visit-jurri-arrak.html>
6. Dadaism
7. Karl Lagerfeld(t)
8. Odeon (Odeion)
9. Vene alternatiivkunsti muuseum – suurim kogu 1917 – 1991 alternatiivset Venemaa ja N Liidu kunstiteostest
10. Enn Põldroos
11. Wittelsbach
12. Elion / Gertrude Elion
13. Lamma Shaun (Shaun the Sheep)

14. Egert Soll
15. Juhan Aavik(1884-1982)/Bonzo. Ei saa mitte vaiki olla/
16. Autovõidusõit, Viktoria sõit
17. Viini kongress
18. Lübeck, Tallinn
19. Havanna
20. Koolinoored, gümnasistid. Liikmed nt. I. Laaban, I. Lehiste, I. Mikiver jt. (Kunst.ee 2/ 2014)
21. Loorber
22. Räni, hapnik
23. Mari
24. Kanepiseemned
25. Sookurg ja (rasva)tihane(Eesti looduse helimaastikud)
26. Kükloobid, Polyphemos
27. Sõel
28. Navaho keel
29. Alarm

VÄNDRA 2014

30. 153 kala (137 – 169 = 1p.)
31. Õllejoomine (Inimene.Kultuur.Ühiskond. I osa, vt. ka Horisont 5/2014)
32. Hummus
33. **pineau** – tammevaadis küpsenud naturaalse mahla ja **eau-de-vie** segu, mida võiks tinglikult nimetada **veinilikööriks**
34. Mezcal(Meskal)
35. Väidetavalt **rassistlik** sõnum kardinatel – neil kujutati Pipi Pikksukka koos mustanahaliste lastega. (Illustratsioon 1948.a. „Pipi Lõunamerel“)
36. Bodensee e. Konstanzi järv
37. Jaapan
38. Alajõe vald
39. Riigigümnaasiumid (HTM kodulehel)
40. Camille Saint- Sàens
41. Kala, täpsemalt haug, ldn. *Lucius*
42. 1948 (1945-1951= 1 p.)
43. Maarja rist
44. Hea Laps
45. Motett
46. Kaardiprojektsioon, Mercator
47. **2 %** 2011.a. rahvaloenduse andmeil www.zensus2011.de (80, 2 milj. rahvastik, s.h.1,5 milj. türklasi) (1-3% = 1p.)
48. Telegrafist, kinomehhaanik
49. Määrus autode rekvireerimise kohta sõjaväe tarbeks. (Horisont 4/2014)
50. Roosisordid (Uno ja Aili Kivistiku poolt aretatud roosisordid www.roos.ee)

Koostajad : Andrus Ütt, Mari Nuut